УДК 82.035+ 801. 541.1: 808.2: 808.3: 804.0

ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ СТИЛЮ ТА ЖАНРУ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Шаргай І.Є., к.філол.н., доцент

Запорізький державний університет

У мовознавчій науці постановка проблеми стилю пов'язана з іменем Ш.Баллі, зокрема з його вченням про експресивні засоби мови, що дало поштовх для розвитку лінгвостилістики.

За справедливим зауваженням Одинцова В.В., жодна галузь мовознавчих досліджень не має такої розбіжності суджень щодо об'єкта свого вивчення, як стилістика [1, 11]. Певною мірою причина такої невизначеності криється в невиразності, розмитості уявлень про мовний стиль. У цій статті ми зробимо спробу проаналізувати це останнє поняття через огляд робіт, що існують у російській, українській та французькій лінгвістиці та визначити його значення для сучасного перекладознавства.

У загальному семіотичному значенні стиль можна виявити в будь-якій знаковій системі, де дозволяється варіювання одиниць у межах існуючої системи правил та принципів. Визначення мовного стилю, яких чимало в сучасній лінгвістиці, залежить від того, наскільки широко уявляється сам об'єкт стилістики. Для більшості вітчизняних мовознавців - це сфера мовної варіативності, яка співвідноситься з контекстом ситуації та функцією висловлювання [2; 3; 4; 5;6]. При такому підході досягається максимальне охоплення мовного варіювання в різноманітних функціональних виявах мови.

При іншому, вужчому підході, який характерний для зарубіжної лінгвістики, об'єкт стилістики обмежується мовою художньої літератури (як зазначав Ж.Бюффон "Le style c'est l'homme même"). Мета стилістичних досліджень зводиться до опису текстів художньої літератури методами, запозиченими з лінгвістичної теорії. У вітчизняному мовознавстві Р.А.Будагов визначає стилістику як загальну теорію експресивних засобів мови [7]. На нашу думку, найбільш плідним є перший підхід до об'єкта стилістики, оскільки він дозволяє найбільш повно враховувати характерні ознаки мовного застосування, тобто дати різносторонній опис стилю. Підхід до стилю як до однієї з форм системи мовної варіативності [4, 40] передбачає виявлення стилістичного потенціалу мовних одиниць, що належать до певного функціонального стилю (варіанта використання мови в різних, екстралінгвістично заданих ситуаціях) [8; 9, 7; 10].

Поняття "стиль" не можна окреслити з належною повнотою, не беручи до уваги соціальний аспект. Останній передбачає врахування таких критеріїв:

1) історично сформована функція, яку виконує стиль у суспільній діяльності та суспільній свідомості;

2) лінгвальні засоби, які використовуються для реалізації цієї функції в мовленні, їх відбір та організація, що мають нормативний характер [7; 2; 11].

Визначення поняття мовного стилю знаходимо у багатьох вітчизняних дослідників. Так, Л.А.Булаховський, який заслужено вважається основоположником лінгвостилістики в українському мовознавстві, вважав, що "засоби нашої мови, що припускають можливість їх вибору, бувши відповідним чином використані тим, хто пише або говорить, утворюють те, що ми звемо словесним стилем" [12, 2]. Для російського вченого Виноградова В.В. стилі мови - це мовні системи, що виникають у процесі функціонування мови в різних сферах людської діяльності (спілкування) та в різних цілях, це структурні обриси "функції мови в її багатогранних проявах" [13]. Функціональний стиль за Кожиною М.М. - це "своєрідний характер мовлення того чи іншого його різновиду, який відповідає означеній сфері суспільної діяльності та співвідносній з нею формі свідомості, що створений особливостями функціонування в цій сфері мовних засобів та специфічною мовленнєвою організацією, яка утворює її загальне стилістичне забарвлення" [2, 49]. О.Д.Пономарів визначає мовний стиль як сукупність засобів, вибір яких зумовлюється змістом, метою та характером висловлювання [6, 5].

Не ставлячи за мету дати власне визначення стилю, ми скористаємося як відправним формулюванням О.І.Чередниченка: "Функціональний стиль - це різновид мови, який використовується в типовій соціальній ситуації та який відрізняється від інших варіантів своїми мовними, граматичними та фонетичними рисами" [14, 87].

Отже, функціональний стиль є не тільки сукупність певним чином стилістично забарвлених одиниць мови, він є такою організацією мовлення, елементи якої найтіснішим чином функціонально взаємопов'язані в одне ціле на основі реалізації ними якоїсь однієї функції; всі вони, як і все ціле, спрямовані на виконання конкретного комунікативного завдання.

Вважаємо за доцільне додати, що термін "функціональний стиль" в роботах різних вчених має різну поняттєву співвіднесеність: одна група вчених розуміє під цим терміном стиль мови [7; 15; 16], інші - мовленнєвий стиль [17; 18; 19]. Спираючись на вчення В.В.Виноградова, М.М.Кожина переконливо доводить, що антиномії стиль мови - стиль мовлення у функціональній стилістиці не існує. Ми поділяємо думку М.М.Кожиної про те, що функціональні стилі - це стилі в мові та мовленні (при розгляді мови і мовлення як єдиного цілого), а точніше - це стилі функціонального аспекту мови [2, 49].

Загальновідомо, що функціональні стилі формуються на екстралінгвістичній засаді у відповідності до основної комунікативної мети. Та роль, яку відіграє мета спілкування, дає підстави кваліфікувати її як стилетворчий чинник. Усі екстралінгвістичні фактори разом утворюють складну ієрархічну систему, якій відповідає ієрархія в функціонально-стилістичній диференціації мови /мовлення. Кожен стиль поділяється на підстилі, підстиль - на окремі різновиди і т.д., аж до прояву індивідуальної своєрідності в мовленні - ідіолекту.

Сила впливу різних екстралінгвістичних факторів, їх стилістична значущість не однакові. За значущістю для стилів позамовні чинники поділяються на сильні й слабкі, первинні й вторинні. Незважаючи на певну розбіжність у поглядах на цей поділ, як і на сутність самих чинників, більшість учених [2; 20; 21]. відносять до них мету, завдання, сферу й тему спілкування. Огляд і критична оцінка робіт з цього питання вже здійснені Троянською Є.С. [21].

На наш погляд, провідним, визначальним чинником варто вважати мету спілкування, яка тісно пов'язана із сферою спілкування, частковим виявом якої є ситуація, умови спілкування.

На формування стилю, на думку М.М.Кожиної, впливає ще ціла низка факторів, зумовлених, наприклад, формою реалізації (усно-писемна), способом (монологічно-діалогічний), мовленнєвим жанром (оповідання, нарис) [2, 68-70]. Деякі лінгвісти відносять до суттєвих стилетворних факторів вік, стать, освітній ценз, сімейний стан тощо [22, 18]. З цією точкою зору важко погодитись, оскільки перелічені чинники знаходять відображення в мовленні самого індивіда, у той час, як норми стилю є обов'язковими для всіх комунікантів у даній сфері, незалежно від особливостей та бажань окремої людини. Крім того, для функціонального стилю характерним є те, що він базується на свідомому виборі індивіда, а стать, вік тощо людина вибирати не може. Стилетворчі чинники єдині для всіх стилів [2, 70].

Прийнята на сьогодні класифікація функціональних стилів ґрунтується на визнаній теорії функціональної стилістики Б.Гавранека, В.Матезіуса (Чехія), В.В.Виноградова і Г.О.Винокура (колишній СРСР).

Оскільки в основу класифікації стилів дослідники часто кладуть різну кількість аспектів, то й число самих функціональних стилів визначається не однаково. Детальний розгляд робіт із сучасної стилістики української й російської мов [13; 17; 23; 24; 25; 26] показав, що принципових розбіжностей у класифікації функціональних стилів немає. Враження різнобою виникає внаслідок недоречної, але об'єктивно існуючої синонімічності термінів (наприклад: діловий і офіційно-діловий, адміністративний і канцелярський). Ми будемо дотримуватись загальноприйнятої класифікації, згідно з якою функціональних стилів нараховують п'ять і називають їх у такий спосіб: науковий, офіційно-діловий, газетно-публіцистичний, побутовий та художній. Оскільки окремі суспільні функції мови часто є дотичними, то й функціональні стилі її не є ізольованими один від одного: один стиль може мати в собі елементи іншого. Крім того, у будь-якому функціональному стилі переважають загальномовні, міжстильові засоби, хоч кожному з них властиві специфічні елементи з однаковим стилістичним забарвленням, з єдиними нормами слововживання.

Проблема стилю є однаково важливою як для стилістики, так і для теорії перекладу. Великий внесок у розвиток перекладознавства було зроблено Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне, які у своїй роботі "Stylistique comparée du français et de l'anglais" [27] підійшли до проблем перекладу через порівняльний стилістичний аналіз двох мов. Взаємозв'язку стилістики з теорією перекладу приділяли увагу багато перекладознавців, зокрема А.В.Федоров, Л.С.Бархударов, В.Г.Гак, В.В.Комісаров, В.В.Коптілов, О.І.Чередниченко, Л.О.Черняхівська, Ч.Табер. О.Д.Швейцер серед факторів, що впливають на хід перекладу, виділяє категорію, що співвідноситься зі стилістичним розподілом мови на підсистеми згідно зі сферою її використання, тобто функціональним стилем [28]. В.М.Комісаров виділяє стилістичну проблему як одну з найважливіших у лінгвістиці перекладу, вказуючи на те, що сам предмет стилістики має багато спільного з перекладом як об'єктом лінгвістичного аналізу. При комунікативному підході до порівняння висловлювання двома мовами найбільш важливою є, на думку В.М.Комісарова, їх функціонально-стилістична тотожність. Ось чому жанрово-стилістичні особливості оригіналу є важливим фактором, що визначає той чи інший тип перекладу [29].

О.І.Чередниченко вважає, що стилістика забезпечує теорію та практику перекладу дуже важливими для неї даними: “Подальший розвиток теорії та практики перекладу є можливим тільки на базі глибокого філологічного вивчення проблем перекладу, серед яких проблема стилю займає важливе місце. Аналіз стилістичних явищ, особливо на рівні літературного перекладу, вимагає синтезу лінгвістичного та екстралінгвістичного дослідження твору оригіналу” [14, 91]. Поряд з тим, автор цитованих рядків визнає велику роль порівняльної стилістики двох мов. Стильові особливості матеріалу, який підлягає перекладу, є тим фільтром, що обмежує діапазон мовних відповідників [30; 14].

Стилістичний аналіз тексту, на нашу думку, може розглядатись як побудова певного конструктивного інваріанта, певного роду “опорних бантин, які ще не зцементовані розчином слів”. Стилістика забезпечує теорію перекладу тими параметрами, за допомогою яких досягається адекватність перекладу.

Перекладознавці висловлюють різні думки щодо компонентів стилю та їх обсягу. Так, І.О.Кашкін вбачає у стилі, з одного боку, будову мови автора та відображення в ній норми загальнолітературної мови, а з іншого індивідуальний художній стиль, як систему вираження світогляду автора [31, 384]. О.В.Федоровим відзначається, що індивідуальна своєрідність твору охоплює такі поняття, як національний колорит, стилістичні ресурси, синтаксис, емоційна забарвленість, мовні характеристики (лексика), ритм [32, 284].

Говорячи про важливість стилю для перекладознавства, слід, на наш погляд, наголосити на необхідності розрізняти поняття: «стиль твору» та «індивідуальний стиль автора». Ці два поняття знаходяться в діалектичних відношеннях: якщо перший зумовлено функціонуванням мови в конкретній соціальній сфері, то другий залежить від творчого використання загальнолітературної мови автором, який має свої особисті ідейно-естетичні погляди.

Оскільки будь-який текст належить до певного жанру, то він характеризується сукупністю специфічних для цього жанру рис. Це означає, що при обробці тексту перекладач повинен мати на увазі як індивідуально-авторські особливості тексту, так і його приналежність до певного жанру [33, 19]. Е.Д. Хірш порівнює жанр з правилами поведінки. Він вважає, що, визначаючи жанр, автор повідомляє нам ці правила, причому не тільки ті, за якими він пише, але й ті, за якими ми повинні читати. Автор твору мовби каже, що він буде дотримуватись певних умовностей, а ми мовби погоджуємось на щось більше, а на щось менше звертати увагу. Таким чином, для читача жанр є тим сигналом, який орієнтує, спрямовує його читацьке сподівання ще до знайомства з твором.

Для перекладача, як посередника між текстом оригіналу та його іншомовним адресатом, віднесеність іншомовного повідомлення до певного жанру зумовлює вибір перекладацьких рішень, які спрямовані на досягнення саме тієї мети, яку було поставлено автором тексту оригіналу. Отже, будь-який вихідний текст як об’єкт сприйняття стає носієм певної функції й відповідно потребує функціонального підходу. При функціональну підході дуже важливого значення набуває уточнення самого поняття “жанр”, а також співвідношення усталеного та мінливого в жанрі, закономірностей їх розвитку [33, 19].

Проблема жанру не нова, про що свідчить велика кількість літератури (критичної, наукової, навчальної та довідкової), предметом якої виступає жанр - сам по собі чи в низці інших суміжних або схожих явищ. Ця література трактує жанр як явище художньої літератури. Так, наприклад, С. План [34], О. Дюкро та Ц. Тодоров [35] визначають жанр як сукупність творів, які в певний період утворюють систему і можуть бути точно визначені та описані тільки в їх взаємозв’язку. Вони виділяють такі жанри, як роман, новела. Для Бахтіна М.М. поняття “жанр” не є тільки літературознавчим, у його розумінні воно набуває загальнолігнвістичного значення. Він першим розрізняє первинні жанри (les discours quotidiens - повсякденне мовлення) та вторинні, які більш-менш відповідають літературним жанрам [36, 252]. Ж.П.Бронкар [37, 58] розуміє під жанром комунікативні форми (formes communicatives historiquement construites par diverses formations sociales).

М.М.Кожина пропонує перенести поняття “жанр” до функціональної стилістики, використовуючи його для характеристики всіх видів літератури та писемності: наукової, ділової тощо. У її викладі дефініція поняття ”жанр” набуває ближчого до лінгвістичного формулювання: “Жанр - це різновид літературного (у широкому розумінні цього слова) твору, що має різні призначення й характеризується спрямованістю змісту, своєрідністю форми та будови тексту в композиційно-сюжетному плані, розміром та деякими іншими ознаками” [38, 91].

Ми схильні вважати, що жанр - це різновид функціонально-мовленнєвого стилю, що детермінується п‘ятьма факторами: а) формою будови; б) характером наявної інформації; в) емоційною забарвленістю, г) засобами вираження інформації, д) її цільовою спрямованістю.

Жанр - це ще і стандартизований тип добору й організації екстралінгвістичних факторів та мовних засобів у єдиний текст. Тут враховуються : добір окремих явищ дійсності та послідовність їх подання в тексті; структура тексту, що формується за допомогою словесно оформленої послідовної подачі фактів,

явищ та відношень між ними; види функціонування мовних засобів у тексті (співвідношення елементів різних стилів, їх взаємне пристосування в тексті, спеціальні формули організації тексту).

Взаємовідношення між стилем та жанром у межах функціональної стилістики, тобто між функціональним стилем та формами внутрішньостильової варіативності, на перший погляд, є дуже простими й однозначними: стиль - поняття більш широке і вищого порядку, а жанр - вужче, залежне (підстиль, різновид стилю). І, таким чином, стосовно стилю - поняття нижчого порядку. Але при всьому тому, коли ми розглядаємо жанри як різновиди стилів, ми не можемо механічно їм приписати відношення частини до цілого. За В.Л.Наєром, - це відношення включення. "Різновиди явища не є частинами гомогенного цілого. Вони тому і є різновидами, що загальні для них якості варіюються в кожному з них на основі притаманних їм ознак, що відрізняються від ознак вищої таксономії" [39, 42]. Тобто, параметри, за якими розмежовуються функціональні стилі та жанри, - не однакові.

Питання виділення ознак, за якими розрізняються мовленнєві жанри, порушувало багато лінгвістів, і в науковій літературі є багато суджень щодо цієї проблеми. Вивчення й систематизація їх дозволить скласти досить повне уявлення про те, що це за ознаки, який їхній характер.

Слід додати, що до цього часу кардинальним залишається питання, до якої категорії відноситься жанр: до форми, змісту чи того й іншого. Це питання детально вивчає Є.І.Макаренко у своєму дисертаційному дослідженні [33]. Тут же автор розглядає підхід до питання про межі жанру Н.Ф.Копистянської, яка виділяє чотири сфери жанру [40, 16-18]:

Сфера 1. Жанр як найбільш абстрактне, загальнотеоретичне поняття, що означає сукупність взаємопов'язаних основних, найбільш стійких жанрових ознак, які складаються в групи творів протягом тривалого часу і дають підстави об'єднувати останні під загальною назвою - роман, балада, поема, сонет тощо.

Це єдина, де можуть бути застосовані поняття усталеності та постійності.

Сфера 2. Жанр як історичне поняття, що є обмеженим у часі та соціальному просторі. Жанр тут розглядається в розвитку, видозміні.Отже, у сфері 2 це поняття не є чимось стійким, постійним, що повторюється, воно поєднує в собі весь комплекс історичних умов становлення жанру та його модифікацій. Вивчення жанрів у другій сфері допомагає глибше проникнути у творчу думку людства на кожному етапі його розвитку.

Сфера 3. Жанр - поняття, що враховує специфіку конкретної національної культури (наприклад, гоголівські "Вечори на хуторі поблизу Диканьки"). Таким чином, розуміння жанру в сфері 3 - це врахування специфіки конкретної національної літератури.

Сфера 4. Жанр як індивідуальна творчість (наприклад, чехівські оповідання).

Н.Ф. Копистянська робить висновок про те, що є стійким, а що піддається змінам і поєднується вже в самому понятті "жанр". Жанр є стійким як поняття загальнотеоретичне (сфера 1) та змінюваним в безперервному історичному розвитку (сфера 2,3). Крім того, жанр є неповторно індивідуальним (сфера 4).

Визначення жанру Н.Ф.Копистянською є, на погляд Макаренко О.І., найбільш обґрунтованим. Запропонована нею класифікація демонструє взаємозв'язок всіх жанроутворюючих рис, враховуючи при цьому попередні дослідження [33, 23].

Кухаренко В.А. пише, що в галузі перекладознавства жанрове позначення твору є тим текстовим маркером, який зумовлює структурні особливості вихідного тексту, у певній мірі впливає на його обсяг, побічно відображується в його мовній субстанції [41, 82]. Іншими словами, жанр виступає як стійка структура тексту оригіналу, яка організує всі його компоненти в єдину систему. У зв'язку з цим специфічні мовні проблеми, що виникають при перекладі текстів різних жанрів, повинні вирішуватись разом зі специфічними питаннями перекладу кожного конкретного жанру.

О.І. Макаренко зазначає, що при жанровому підході до перекладу дотримання/недотримання норми жанру в обох текстах (оригіналу і перекладу) може бути критерієм оцінки відповідності / невідповідності тексту оригіналу та тексту перекладу [33, 23], його адекватності, еквівалентності.

Саме в цьому напрямку ведуться дослідження в галузі жанрово-стилістичної теорії перекладу, яка через вивчення комунікативно-прагматичних особливостей текстів різних стилів та жанрів виявляє їх жанрово-стилістичні домінанти, тобто сукупності мовних, композиційних і прагматичних ознак даних текстів. Підходячи до перекладу з позиції жанрово-стилістичного аналізу. ми мимоволі стикаємось з проблемою зіставного аналізу мовних одиниць цих жанрів, а також із компаративним вивченням тематично аналогічних текстів двох мов. В обох випадках ми будемо вирішувати проблему досягнення комунікативно рівноцінного перекладацького еквівалента цих текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Одинцов В.В. Стилистика текста. - М.: Наука, 1980.- 263 с.
2. Кожина М.Н. Стилистика русского языка.- М.: Просвещение, 1983.- 223с.
3. Мова і час. Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови/ Відп. ред. В.М. Русанівський.- К.: Наукова думка, 1977.- 237 с.
4. Наер В.Л. Стиль и текст и стиль текста // Сб.н.тр.МГПИИЯ им. М. Тореза.- М.: МГПИИЯ.- 1986.- №263.- С. 39- 46.
5. Пилинський М.М. Мовна норма і стиль.- К.: Наукова думка, 1976.- 288 с.
6. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови.- К.: Либідь,1992.- 248 с.
7. Будагов Р.А. Литературные языки и языковые стили.- М.: Высшая школа, 1967.- 375с.
8. Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова.- К.: Вища школа,1994.- 414 с.
9. Скребнев Ю.М. Лингвостилистика в ее отношении к стилистике текста и лингвопоэтике// Тезисы докладов конференции «Теоретические проблемы стилистики текста» (25- 27 сент., 1985).- Казань: Изд-во Казанского ун- та.- 1985.- С. 7-8.
10. Чередниченко І.Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови.- К.: Радянська школа,1962.- 495с.
11. Степанов Г.В. О границах лингвистического и литературоведческого анализа художественного текста// Теория литературных стилей.- М.: Наука, 1982.- С.133-136
12. Булаховський Л.А Стилістичні засоби мови// Лекції з основ мовознавства.- Харків, 1931.
13. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика.- М.:Изд-дво АН СССР, 1963.- 254с.
14. Чередниченко О.І., Коваль Я.Г. Теорія та практика перекладу. Французька мова.- К.: Либідь, 1995.- 319с.
15. Панфилов А.К. Лекции по стилистике русского языка.- М.: МГПИ им. В.И. Ленина, 1968.- 80 с.
16. Функциональные типы русской речи/ Кожин А.Н., Крылова О.А., Одинцов В.В.- М.: Высшая школа, 1982.- 223 с.
17. Гвоздев А.Н. Очерки по стилистике русского языка.- М.: Просвещение, 1965.- 408 с.
18. Долинин К.А. Стилистика французского языка.- Ленинград: Просвещение, 1978.- 343с.
19. Бенвенист Э. Общая лингвистика.- М.: Прогресс, 1974.- 448с.
20. Коваль А.П. Культура ділового мовлення. Писемне та усне ділове спілкування.- Изд-е 3-е.- К.: Вища школа, 1982.- 288 с.
21. Троянская Е.С. К вопросу о технико-стилистических приемах в научной речи// Язык научной литературы.- М.: Наука,1975.- С. 27-86.
22. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови.- Київ: Наукова думка, 1990. – 216 с.
23. Ефимов А.И. Стилистика художественной речи.- М.: МГУ, 1957.- 448 с.
24. Жанри і стилі в історії української літературної мови / В.В. Німчук, В.М. Русанівський, І.П. Чепіга та ін..- К.: Наукова думка,1989.- 288 с..
25. Курс історії української літературної мови: в 2-х т./ Ред. Білодід І.К, АН УССР Ін-тут мовозн. ім. О.О.Потебні.- К.,1958.- Т.1.-596 с.
26. Сучасна українська літературна мова. Стилістика// Під ред. Їжакевич Г.П.- К.: Наукова думка, 1973.- 588 с.
27. Vinay J., Darbelnet J. Stilistique comparée du français et de l’anglais.-Paris:Didier, 1958.- 332 p.
28. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика.- М.: Воениздат, 1973.- 280 с.
29. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. - М.: МО, 1980.- 167 с.
30. Стиль автора и стиль перевода/ Новикова М.А., Лебедь О.Н., Лукинова М.Ю. и др.- К.: УМК ВО, 1988.- 81 с.

31. Кашкин И.А. Для читателя-современника. Статьи и исследования. - М.: Советский писатель, 1968.- 562с.

32. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. - М.: Высшая школа, 1983.- 303с.

33. Макаренко Е.И. Жанрово-стилистическая доминанта в переводе: Дис...канд.фил.наук: 10.02.20.- Одесса, 1989.- 161 с.

34. Plane S. Ecrire au collège- Paris: Nathan,1994. -256 p.

35. Ducrot O.et Todorov T. Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage.- Paris: Seuil, 1972.- 586 p.

36. Бахтин М.М. Проблема речевых жанров// Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. - 2-е изд.- М.: Искусство, 1986.- 445с.

37. Bronckart J.P. L'acquisition des discours// Le français dans le monde. Le discours: enjeux et perspectives.- 1996.- № spéc.- P.55- 65.

38. Кожина М.Н. Стилистика русского языка.- М.: Просвещение, 1983.- 223с.

39. Новикова М.А., Елович Л.А., Лукинова М.Ю., Любченко Т.Н., Макаренко Е.И. Жанр и перевод// Перевод как процесс и как результат: язык, культура, психология.- Калинин: КГУ, 1989.- С. 36- 43.

40. Копыстянская Н.Ф. Жанровые модификации в чешской литературе.- Львов: Вища школа, 1978.- 258с.

41. Кухаренко В.А. Интерпретация текста.-М.: Просвещение, 1988.- 192 с.